Opdracht Religieuze Volkscultuur

Koersel Kapelleke:
Kapel Onze-Lieve-Vrouw
aan den Staak

Cursist: Eva Delbeke

Opleiding: Toeristisch gids Limburg

Schooljaar 2017 – 2018

Docent: Prof. Dr. Hans Geybels

Kapel Onze – Lieve – Vrouw aan den Staak (Koersel Kapel)

Ontstaan

Waarom staat er daar een kapel?

De basis van het Mariaoord in Koersel is een wonder, een mirakel.
Er zijn 2 voorwaarden nodig om van een mirakel te spreken.

- Het gebeurde is in strijd met de gewone natuur van de dingen.
- Het is goddelijk van aard. Dit houdt in dat er directe tussenkomst van God was of dat het aan goddelijke krachten kan toegeschreven worden.

Het wonder dat aanleiding gaf tot het bedevaartsoord in Koersel was de wonderlijke genezing van Jan Nicolaes Swartenbroekx.

Het wonder:
Jan Nicolaes Swartenbroekx was onderweg op de heide tussen Helchteren, Hechtel en Coursel. Plots kreeg hij hevige pijnen aan zijn ingewanden. Hij was ervan overtuigd dat hij zou sterven. Hij bad tot de Heilige Maagd Maria om genezing. Hij kroop tot bij een fontein waar hij van dronk. Hij voelde zich onmiddellijk beter en was genezen.
Uit dankbaarheid plaatste hij een staak met een Mariabeeld in een kasje zodat voorbijgangers hier een Weesgegroet konden bidden.
Hierna volgende talrijke genezingen van verschillende types: koorts, maagklachten, vallende ziekte, breuken, verlamdheid …

Citaat uit Registrum Memoriale et Archivale van E.H. Joannes Norbertus Edmundus Lijnen.
"Derwijl te Beeringen capellaen was is my de zaek bekend en van mynen voorzaed aan my verhaeld, en voorders hier ze my gezegd is in de maend Mey 1826 heeft zekeren mensch dezer parochie een Lieve Vrouw beeld dat hy zelfs gemaekt had, aan een Staek geplaetst kort by de fonteyn, naer verloop van eenige dagen wierd dit beeld van een groot getal menschen bezogt en wierden doorgaens van de kors genezen."

Pastoor E. Lynen geeft in zijn Memoriale aan dat er vele wonderen zijn gebeurd. *"Wat aengaet de wonder werken veele zijn er my aengebragt. De menigvuldige zilvere plaeten, yuwielen, krukken, breukbanden, groote wasse keersen, geven te kennen de wondere genezingen door de voorspraek van Maria aldaer bekomen: maer tot noch toe geene*

genoegzaeme vertuygingen van mirakelen hebbe ik naergelaten van aentekeningen te maeken: maer nu zelfs van een breuk genezen, zoo stelle de volgende die my aengebracht."

Architectuur

1 – Swartenbroeckx timmert een schuilplaats van staken en heilappen.

2 – In 1828 laat Pastoor De Neuter een lemen kapel bouwen met een pannen dak.
Pastoor E. Lynen schrijft hier het volgende over. "*… in 1828 wird op deze plaats eene slegte lieme capel gebouwt, die ik in 1829 pastoor geworden gevonden hebbe en wierd van eene groote menigte bezogt, in 1829 wirden er dry huyzen hier gebouwd en in 1830 het vierde.*
Bij de inwijding zou Kerkmeester Van Hoof een monstrans van goud, zilver en diamanten van de Koerselse kerk naar de kapel gedragen hebben.

3 – De kapel werd te klein voor het aantal bedevaarders. In 1833 werd ze om die reden vergroot tot de huidige omvang van het koor.

4 – In 1939 werd de kapel opnieuw vergroot. In november 1937 werd er op de gemeenteraad besloten dat de gemeente een tussenkomst in de kosten zou doen om de kapel te kunnen vergroten.

Karel Gessler heeft het plan getekend van deze renovatie. Het waren grootse plannen omdat met er een parochiekerk van wou maken. Er was een sterke vergroting voorzien aan de rechterkant van de kapel en een westertoren. Het budget was voorhanden dankzij de gemeente, pastoor Mevis en een weldoener. De kerkfabriek van Koersel keurde het plan goed in december 1937.

Maar... De eigenaars van de grond achter de kapel willen hun grond niet verkopen of ruilen. Dit betekende dat men het idee om er een parochiale kerk van te maken moest laten vallen en de kapel enkel als heiligdom kon laten bestaan. De plannen werden dan ook gewijzigd en het budget werd ongeveer gehalveerd.
De kapel is vergroot, maar minder sterk dan voorzien. Aan de zijkant van de kapel werd een sacristie gemaakt. De westertoren is er niet gekomen.

De eindbeslissing van de Bestendige Deputatie was de volgende: *" … dat de bidplaats van Onze Lieve Vrouw aan den Staak te Koersel kan opgericht worden tot bijkerk afhangende van de hulpparochie der H. Brigitta, aldaar."*

In de kapel zijn kleine glas-in-loodramen met simpel gebrandshilderd glas. Qua decoratie is er een 18de eeuws drievuldigheidsschilderij en een aantal kleine houten beeldhouwwerken.

Het Mariapark

In 1910 liet pastoor Mevis een Mariapark aanleggen. Er werd een grot geplaatst naar het voorbeeld van de grot van Lourdes. Naast de grot plantte men een metalen kapelletje op een staak.

Een jaar later werden de 7 staties van O.L.Vrouw-van-Zeven-Weeën afgewerkt.
De 7 smarten zijn:

1. Voorzegging van Simeon
   Wanneer Maria met Jezus de tempel binnengaat spreekt Simeon de volgende profetische woorden: “Zie, een zwaard van de droefheid zal uw hart doorboren.”
2. De vlucht naar Egypte
   Maria en Jozef vluchtten naar Egypte om te ontsnappen aan de kindermoorden die werden gepleegd in opdracht van koning Herodes. Hij wilde de nieuwe koning van de Joden – die net geboren was – doden.
3. Jezus, verloren in Jeruzalem
   Na een bezoek aan de tempel blijkt dat Jezus noch met Maria, noch met Jozef mee naar huis is gegaan. Pas na 3 dagen zoeken in Jeruzalem vinden ze Hem terug in de tempel, in gesprek met rabbi’s en schriftgeleerden.
4. Ontmoeting tijdens de kruisweg
   Maria wil haar zoon omhelzen wanneer ze Hem het kruis ziet dragen. Soldaten duwen haar weg.
5. Kruising van Jezus
6. Kruisafdoening van Jezus
   Maria mocht haar zoon nog even op de schoot nemen en omhelzen. Beelden hiervan worden piëta’s genoemd.
7. Graflegging van Jezus

In 1953 – 1954 werd het park vernieuwd.
De 7 smarten werden gerenoveerd, zowel de rotspartijen (rocailles) als de taferelen.
De calvarieberg werd verhoogd. Het altaar werd hierop gezet. De bron werd verplaatst.
Het Christusgraf moest ook binnenin hersteld worden.

In 1964 heeft de Genkse kunstenaar Paul Claes de beeldengroepen met de taferelen verfraaid in geglazuurde keramiek.

De 1 mei processie

<u>Onze-Lieve-Vrouw aan den Staak</u>

Op 1 mei is er de jaarlijkse processie en misviering ter ere van Onze-Lieve-Vrouw aan den Staak.
Het Mariabeeld wordt traditiegetrouw gedragen door de mijnwerkers-brancardiers.
Tijdens de misviering wordt er gebeden voor het vertrouwen van Maria en de aandacht voor de arbeiders en de gezinnen.

Het Mariabeeld wordt traditiegetrouw gedragen door de mijnwerkers-brancardiers

De processie wordt gevolgd door een misviering

De mijnwerkers-brancardiers

E.H. Deneys werd in 1922 tot priester gewijd in Luik. Bij zijn aanstelling in Waterschei kreeg hij een goede band met de mijnwerkers. Jan Geerts, een mijnwerker, opperde op een gegeven moment: “Jammer dat wij koolputters niet in Lourdes kunnen komen, of denkt ge dat O.L.Vrouw ons niet gaarne ziet?” Hierdoor besliste kapelaan Deneys dat hij de mijnwerkers in Lourdes wou krijgen.

Eind jaren 1920 heeft kapelaan Deneys contact met de leiding van de ziekentrein tijdens een Belgische Nationale lentebedevaart. Het lukt het om mijnwerkers de zwaardere karweien bij de zieken te laten doen. Grote vragen op dat moment waren of de mijnwerkers wel konden omgaan met zieken, wie hun reis ging betalen en wat er zou gebeuren met hun werkverlet.

Het heeft een aantal jaren geduurd maar in 1931 was het zover. De eerste mijnwerkers konden mee op bedevaart naar Lourdes. Deze mijnwerkers trokken in Lourdes veel aandacht aangezien zij hun mijnwerkersplunje droegen.
De minderbroeder Bernardus Engelborghs werd in 1933 aalmoezenier van de mijnwerkersgroep. Hij hielp mee om de beweging verder uit te breiden. Vanaf 1944 neemt pater Polycarpus Diricken deze taak op zich. Hij begeleidde in 1947 de eerste na-oorlogse bedevaart waarbij Limburgse mijnwerkers als brancardiers optraden. Het jaar erna bracht hij de verschillende lokale groepen van de mijnwerkers–brancardiers onder in de Katholieke Werknemers Beweging (KWB).

Op 3 oktober 1948 werden de statuten van de Limburgse mijnwerkers-brancardiers der Lourdesbedevaarten goedgekeurd. Niet enkel tijdens de Lourdesbedevaarten kwamen de mijnwerkers–brancardiers in acties. Er was ook een succesvolle werking op lokaal en parochiaal vlak. Ze deden aan ziekenbezoek, namen deel aan processies en manifestaties en waren betrokken bij de oprichting van de plaatselijke Sint-Barbaragilden.

In 1951 behoorde Limburg nog tot het bisdom Luik, maar de toenmalige bisschop Monseigeur Kerkhofs verleende toestemming om een eigen diocesane Lourdesbedevaart te organiseren. Op 12 januari 152 werd de vzw ‘Limburgse diocesane Lourdesbedevaart’ gesticht te Hasselt. De bedevaart bleef sterk verbonden met de mijnwerkers-brancardiers, die telkens met hun blauw mijnwerkerspak en de brandende mijnlamp aanwezig waren.

In 1954 waren er 109 groepen mijnwerkers-brancardiers uit Limburg aangesloten.
Het bisdom was zeer positief over de oprichting van de mijnwerkers-brancardiers. Zij waren een goede brug voor de kerk om de mijnwerkers te bereiken. Ze ondersteunden de mensen en de parochie.

Iedereen die katholiek was, kon lid worden van de mijnwerkers-brancardiers. De nationaliteit speelde geen rol. Er zijn geen Turkse en Marokkaanse mijnwerkers-brancardiers omdat ze niet katholiek zijn. Ook getuigen van Jehova konden geen lid worden omdat zij niet in Maria geloven en de Maria-beleving een heel belangrijk deel uitmaakt van de taken van de mijnwerkers-brancardiers. Maar er zijn dus ook Spanjaarden, Italianen en Polen die lid zijn. Hierdoor hadden de mijnwerkers-brancardiers niet enkel een brugfunctie tussen de kerk

(parochie) en de mijnwerkers, maar ze slaagden er ook in om de verschillende landskerken te overbruggen.

Velen verkozen de mijnwerkers-brancardiers boven een andere – eigen – katholieke vereniging. Waarschijnlijk omdat deze vereniging het geloof en het mijnwerkersgevoel verbond. Deze vereniging slaagde erin om de mijnwerkers een meerwaardegevoel te geven. Nog steeds bestaat er een mijnwerkers-brancardiers-werking. De sluiting van de mijnen was niet het einde van deze groepen.

<u>Mariapark Koersel Kapelleke</u>

De 7 smarten van Onze Lieve Vrouw

Voorzegging van Simeon

De vlucht naar Egypte

Jezus, verloren in Jeruzalem

Ontmoeting tijdens de kruisweg

Kruisiging van Jezus

Kruisafdoening van Jezus

Graflegging van Jezus

De bron

Bronnen

- ✓ Tijdschrift Kiosk

Nr 16 (jaargang 5, 2de nr. – juli 1999) : Artikel “Koersel-Kapelleke O.-L.-Vrouw aan den Staak deel 1” van Chris Cierpial

Nr 17 (jaargang 5, 2de nr. – juli 1999) : Artikel “Koersel-Kapelleke deel 2” van Chris Cierpial

Nr 20 (jaargang 6, 1ste nr. – april 2000) : Artikel “Koersel-Kapelleke deel 3” van Chris Cierpial

Nr 24 (jaargang 7, 1ste nr. – april 2001) : Artikel “Koersel-Kapelleke deel 4” van Chris Cierpial

Nr 62 (jaargang 16, 3de nr. – sepember 2010) : Artikel: “60 jaar Mijnwerkers-Brancardiers” van Chris Cierpial

- ✓ Informatiepanelen
- ✓ Wikipedia
- ✓ https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten
- ✓ www.volkskunde-limburg.be
- ✓ www.toerismeberingen.be
- ✓ www.kerknet.be
- ✓ www.heemkunde-beringen.be
- ✓ www.paalonline.be
- ✓ www.brancardierslimburg.be
- ✓ www.npdoc.be/Neirinck-Ilse/
- ✓ www.kadoc.kuleuven.be